

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto 02.10.2025 HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Kirjallisen lausunnon määräaika: Keskiviikko 8.10.2025 klo 12.00

Sivistysvaliokunta on pyytänyt Vantaan kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa aiheesta Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Vantaan talous- ja strategiajohtajan asiantuntijalausunto

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden leikkaukset

Valtion rahoitusosuus kuntien lakisääteisiin tehtäviin on pienentynyt pitkällä aikavälillä. Kuntien resurssit ovat erityisen tiukoilla muun muassa kuntien vapaa-ajan palveluissa, kotouttamisessa ja ammatillisessa koulutuksessa, joiden valtionrahoitukseen on kohdistettu kuluvalle hallituskaudella tuntuja leikkauksia. Työllisyys- ja elinkeinopalveluiden sekä kotouttamisen siirto kunnille vuoden 2025 alussa tapahtui tämän hetken arvion mukaan alimitoitettulla rahoituksella.

Tällä hallituskaudella kuntien valtionosuuksia on leikattu tuntuvasti. Hallitusohjelmassa päätetystä valtionosuuksien yhden prosenttiyksikön indeksijarrusta kertyy muutamassa vuodessa yli sadan miljoonan euron tulomenetys.

Nyt kuntien valtionosuuksiin päätettiin kohdistaa vuodesta 2026 lähtien uusi 75 miljoonan euron rahoitusleikkaus, joka vastaa 2 prosenttia kuntien laskennallisesta valtionosuusrahoituksesta. Kuntien talouden näkymät heikkenevät tulevana vuonna jo ilman uutta rahoitusleikkaustakin. Käytännössä kunnille annetaan uusia tehtäviä ja velvoitteita ja niille rahoitus, mutta valtionosuusleikkauksella tämä lisärahoitus leikataan suurelta osin pois, jolloin uusien tehtävien ja velvoitteiden rahoitus jää kuntien itsensä maksettavaksi.

TE-uudistuksen myötä kunnat ovat muuttuneet yhä suhdanneherkemmiksi ja kantavat entistä suuremman vastuun työttömyyden kustannuksista. Valtionosuusleikkaukset heikentävät kuntien kykyä suoriutua velvoitteistaan. Kunnissa huolta aiheuttavat erityisesti kasvaneet rahoitusvastuut työttömyydestä ja perustoimeentulotuesta.

Uusien rahoitusleikkausten edessä vaikeimmassa asemassa ovat ne kunnat ja kaupungit, joiden talouden liikkumavara on vähäistä esimerkiksi heikon tulopohjan vuoksi tai joilla ei ole taseessa kertynyttä ylijäämää.

Opetustoimen leikkaukset

Opetustoimen valtionosuuksien näkökulmasta valtion talousarvioesitys heikentää kaupungin mahdollisuuksia tuottaa palveluita. Ainut poikkeus tähän on ammatillisen koulutuksen rahoitus, jossa rahoituksen määräytymisperusteiden muutos on tuomassa lisärahoitusta Vantaalle.

Hallitus on esittänyt aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korotusta ja korostuksia vastaavasti valtionosuuden pienentämistä. Valtionosuusrahoitus on jo nykyisellään niukkaa ja aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen laadukkaasti valtionosuusrahoituksen ja maksutulojen varassa on haastavaa. Maksujen nostaminen voi vähentää toimintaan osallistumista. Maksujen muutos tammikuusta alkaen ei ole kohtuullista perheille. Perheet hakevat aamu- ja iltapäivätoimintaan lukuvuosittain ja hakeutumisen yhteydessä on tiedotettu myös palvelusta perittävä maksu. Maksun korottamista kesken toimintakautta ei voi pitää kohtuullisena. Näin ollen kevätlukukauden osalta rahoituksen vaje jäänee kunnan kompensoitavaksi.

Valmistavaan opetukseen hallitus esittää uutta valmistavan opetuksen lisäopetusta ja siihen 13,8 me lisärahoitusta. Samaan aikaan kuitenkin valmistavan opetuksen valtionosuus vähenee yli 30 me vuodesta 2025. Kaupungin näkökulmasta tehtävä laajenee, mutta vastaavasti rahoitus vähenee. Valmistavan opetuksen tarve näyttäisi vähenevän, mutta Vantaalla määrä on kuitenkin merkittävä, joten määrärahan pienennys herättää huolta opetuksen järjestäjässä.

Edelleen Vantaan kannalta kriittinen vähennys on tehty koulutuksellisen tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden rahoitukseen. Määrärahaa on pienennetty 30 me edellisestä vuodesta (v. 2025 määräraha on 55,2 me ja ensi vuoden talousarvioesityksessä 25,2 me). Vantaan kaupungille myönnettiin 17.4.2024 (OKM/186/520/2024) 12,471 milj. euroa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Päätös annettiin useammalle vuodelle 2024–2026, vaikkakin ehtona on, että eduskunta myöntää avustukselle määrärahat. Pitkäaikainen ja taloudellisesti tasaisesti vuosille jakautuva päätös mahdollisti toimenpiteiden pitkäaikaisen suunnittelun. Valtion talousarvioesitys tulisi

pienentämään Vantaan saamaa rahoitusta arviolta 2 milj. euroa, joka vastaa 40–50 htv:n vähennystä päiväkodeista ja kouluista.

Vapaan sivistystyön rahoituksen väheneminen vaikuttaa Vantaan mahdollisuuksiin vastata kuntalaisten tarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteiden muutos on Vantaalle myönteinen sillä uusi laskentatapa ottaa huomioon aiempaa paremmin opiskelevien taustatiedot ja osaamistason. Vantaan kaupunki on jo pitkään panostanut oppivelvollisten koulutukseen sekä työelämälähtöiseen aikuisten kouluttamiseen ja uusi rahoitusmalli kannustaa tapaamme toimia.

Lukiokoulutuksen rahoitus on indeksitarkastuksesta huolimatta edelleen jäljessä kustannuskehityksestä. Vaikka Vantaa suurena koulutuksen järjestäjänä pystyy tuottamaan palvelua kustannustehokkaasti, on keskimääräinen kustannuksemme opiskelijaa kohti noin 400 euroa korkeampi kuin yksikköhintamme.

Vantaalla 8.10.2025

Matti Ruusula
Talous- ja strategiajohtaja